

Visiedocument bio-boeren Brabant: naar een duurzame landbouw en natuur in 2030 in Brabant

Inhoud

- Voorwoord
 - Top 6 aandachtspunten voor provinciaal beleid
 - De kracht van bio: waarom biologisch een oplossing kan zijn
1. De kernwaarden van biologisch
 2. Van internationaal naar lokaal niveau
 3. Hoe ziet de biologische sector in Brabant er over 10 jaar uit (in 2030)?
 4. Wat is nodig om hier te komen?
 5. Met welke knelpunten hebben we in Brabant te maken waar bio een oplossing voor kan zijn?
 6. Waarom kan bio een oplossing bieden?
 7. Tegen welke knelpunten loopt de biologische sector aan in Brabant?
 8. Wat kan de Provincie doen om biologisch te bevorderen?

Bijlagen:

- Biologisch in Nederland en in Brabant in cijfers
- Organisatie van de biologische sector in Nederland en in Brabant

Voorwoord

De landbouw staat wereldwijd en dus ook in Brabant op een tweesplitsing. Hoewel ons voedselsysteem in de afgelopen decennia de productie enorm heeft opgevoerd, heeft dit tegelijk een schadelijk effect gehad op onze natuurlijke leefomgeving en op de maatschappij. Bodemverarming, klimaatverandering, instortende biodiversiteit, watervervuiling en de gezondheids crisis zijn enkele van de uitdagingen waar we anno 2021 voor staan.

Aangezien biologische boeren in systemen denken, afzien van het gebruik van schadelijke agro-chemische middelen en zoveel mogelijk samenwerken met de natuur wordt de biologische landbouw breed gezien als onderdeel van de oplossing in plaats van het probleem. De toekomst van de biologische sector in Brabant (en daarbuiten) ziet er daarom rooskleurig uit.

Naast het feit dat steeds meer consumenten biologische producten weten te vinden durven politici, bestuurders en maatschappelijke organisaties vaker het woord "biologisch" in de mond te nemen. Zo wordt biologisch steeds meer genoemd in kamerbrieven en beleidsnotities van LNV en ook de provincies zetten zich meer en meer in voor biologische landbouw. De belangrijkste verklaring voor deze positieve ontwikkeling is het feit dat de Europese Commissie de biologische landbouw als een kernpunt ziet voor haar Farm to Fork / Green Deal strategie. Als gevolg daarvan zet men in op gemiddeld 25% biologisch areaal in Europa in 2030. In de woorden van Frans Timmermans: "Voor veel van de doelen van de Green Deal hebben we de biologische sector nodig. Denk aan biodiversiteit, of het terugdringen van pesticiden. De biologische sector heeft dus ook een rol bij het verduurzamen van de landbouw in algemene zin. Biologische producten zijn uitgegroeid van niche producten voor een kleine groep tot een breed aanbod voor een steeds groter wordend publiek"

De broodnodige transitie naar een toekomstbestendig, gezond en eerlijk voedselsysteem kan alleen succesvol zijn als iedereen in de keten niet alleen wordt meegenomen maar vooral ook verbonden is met elkaar. Wij hebben het dan over de verbinding tussen boer en burger, stad en land, biologisch en gangbaar, jong en oud, consument en bezorgde burger, provincie en bewoner, voedselproducent en natuurbeheerder.

Brabantse biologische boeren en telers voldoen niet alleen aan strenge Europese wetgeving ze laten zich inspireren door de vier basis principes van de biologische landbouw: Zorg, Ecologie, Gezondheid en Eerlijkheid (ZEGE). Zorg staat voor het beschermen en koesteren van wat wij hebben, de planeet leefbaar en gezond houden, klimaat verandering tegen gaan en de bodem verzorgen zodat toekomstige generaties ook nog heerlijke producten kunnen verbouwen. Ecologie staat voor het bevorderen van biodiversiteit, samenwerking met de natuur, kringlopen, water, bodem, planten. Gezondheid gaat verder dan de gezondheid van de mens, het gaat ook over gezonde bodems, planten en dieren. Gezondheid is ook meer dan de afwezigheid van ziektes, het gaat over vitaliteit en levenskracht. En ten slotte Eerlijkheid ofwel billijkheid, dat staat voor wederzijds respect, eerlijke prijzen voor boeren, gerechtigheid in de keten waarbij elke schakel de waardering krijgt die haar toekomt. Deze principes passen perfect bij de visie van beleidsmakers in Brabant en daarbuiten.

Onze oproep aan de bestuurders in Brabant is dan ook om niet alleen (toekomstige) biologische boeren te steunen maar om het biologische systeem te zien als een manier om de eigen doelen voor een mooier, schoner, innovatiever, eerlijker Brabant te bereiken.

Veel leesplezier!

Namens Bioboeren Brabant: Jan van den Broek, Gerrit Verhoeven, Manon van Balkom, Dyanne Schrauwen, Harrie Janssen, Guus van Roessel, Joost van Alphen en Pipie Smits van Oyen.

20 juli 2021

Met dank aan Michaël Wilde, directeur Bionext voor het voorwoord en aan Marjon Krol, ZLTO, voor haar hulp bij het opstellen van deze visie.

Top 6 aandachtspunten voor provinciaal beleid

In deze visie lichten we onze kernwaarden toe, we geven een beeld van hoe wij de biologische sector in Brabant zien over 10 jaar, we leggen uit hoe we hiermee een bijdrage kunnen leveren aan een aantal vraagstukken die op dit moment in de provincie Noord – Brabant spelen en we benoemen een aantal punten waarop we ondersteuning van de provincie kunnen gebruiken, om dit te kunnen waarmaken.

De belangrijkste punten hiervan zijn:

1. Beoordeel biologisch op het eigen systeem. De biologische landbouw werkt volgens een samenhangend systeem van basisprincipes die wereldwijd gelden, wettelijk geborgd en Europees gecertificeerd zijn. Regelgeving moet hier goed bij aansluiten om te voorkomen dat de voor andere bedrijfssystemen ontwikkelde ijkpunten tot ongewenste resultaten leiden. Bij het invoeren van nieuw beleid en regels moet gekeken worden wat de invloed hiervan is op de biologische landbouw en moeten ongewenste neveneffecten worden voorkomen.
2. Omschakeling naar biologische landbouw wordt als één van de oplossingen gezien in de gebiedsprocessen rond gevoelige gebieden en actief als aantrekkelijke optie gepresenteerd. Het verdient aanbeveling om biologische boeren hierbij te betrekken. Als geen ander kunnen zij andere boeren uitleggen wat het inhoudt om biologische te ondernemen; zij kunnen hun ervaringen delen, een rol spelen in de informatievoorziening en kennisoverdracht en in coaching en begeleiding van boeren in deze gebieden die zoeken naar alternatieve ontwikkelingsmogelijkheden. Het is dan wel nodig dat zij hierbij geholpen worden (door een gezamenlijk te ontwikkelen programma).
3. Met name op het gebied van het sluiten van kringlopen op regionaal niveau heeft de biologische landbouw in Brabant met uitdagingen te maken; veehouders zitten vooral in Midden en Oost-Brabant; akkerbouwers vooral in West-Brabant, Zeeland en Flevoland. De beschikbare biologische mest voldoet niet altijd aan de kwaliteit die biologische plantaardige bedrijven nodig hebben en de teelt van biologisch veevoer op deze bedrijven is eigenlijk te duur. Kringloopsluiting vraagt daarom extra aandacht, waarbij bijvoorbeeld gekeken kan worden naar het verbeteren van de mestkwaliteit, aanwendbaarheid en logistiek voor toepassingen in de biologische akkerbouw en verbeterde systemen voor voerteelt. Het is wenselijk een programma te starten om tot oplossingen te komen en waarbij ervaringen in de biologische landbouw ook ingezet kunnen worden voor kringloopsluiting in de gangbare sector.
4. Door de focus op 'natuurinclusieve' landbouw in de provincie Noord – Brabant is de meerwaarde van de biologische landbouw onvoldoende zichtbaar in het biologische beleid van de provincie. Dit terwijl de biologische landbouw de beste garantie is voor een verdienmodel voor duurzame landbouw, vanwege de meerprijs voor het biologische product die door de markt betaald wordt en omdat biologisch het enige duurzaamheidskeurmerk is met een internationale certificering waardoor die meerprijs ook internationaal mogelijk is. Het zou helpen wanneer de Provincie de koploperpositie van de biologische landbouw in duurzaamheid, natuurvriendelijkheid, klimaat, CO2-vastlegging, kringlooplandbouw en verbinding tussen boer en burger, tussen stad en land en tussen natuur en landbouw, zou waarderen door (1) biologisch per definitie als natuurinclusief te erkennen en (2) dit actief uit te dragen naar verschillende gremia, zodat de biologische landbouw haar rol kan spelen om ook niet-biologische boeren te helpen bij het zetten van stappen richting een duurzamere landbouw.
5. De provincie kan met haar pachtbeleid en duurzame gronduitgifte het areaal van de biologische landbouw bevorderen. Het GOB heeft al toegezegd rekening te houden met de vereisten die de biologische regelgeving stelt (een omschakelperiode van 2- 3 jaar voordat grond biologisch is) door meerjarige pacht mogelijk te maken voor biologische bedrijven via een systeem waarbij biologische grond bij voorkeur aan biologische boeren wordt aangeboden. Dit is een heel goed idee. We horen echter signalen uit de praktijk dat dit nog niet (of niet altijd?) geïmplementeerd wordt. Ook zou de provincie een regierol kunnen pakken naar andere grondeigenaren zoals gemeenten, waterschappen en natuurorganisaties om ook hier meerjarige pacht te stimuleren, waardoor omschakeling naar biologisch op deze gronden interessanter wordt.
6. Maar bovenal moet de biologische landbouw marktgericht ontwikkelen. Aandacht voor vraagstimulering is daarom essentieel.

De kracht van bio: waarom bio een oplossing kan zijn

De biologische sector (landbouw en keten) heeft een aantal sterke punten, voortkomend uit de kernwaarden, waardoor omschakeling naar meer biologische landbouw kan bijdragen aan verschillende provinciale uitdagingen. Wij merken dat veel partijen (nog) niet op de hoogte zijn van een aantal van deze kernpunten die voor ons heel vanzelfsprekend zijn. Vandaar dat we er een aantal hier op een rijtje zetten.

1. Biologische bedrijven zijn 'kampioen meerkamp in duurzaamheid'. Oftewel biologische bedrijven leveren een onderscheidende positieve bijdrage aan een groot aantal duurzaamheidsdoelen (UN Sustainable Development Goals): klimaat (meer koolstofvastlegging in de bodem), biodiversiteit (30-50% meer biodiversiteit op biologische bedrijven), schoon water, verantwoordelijke productie en consumptie en gezondheid en welbevinden. Zo zijn er verschillende onderzoeken die aantonen dat de [biodiversiteit op biologische bedrijven groter](#) is en dat de emissies per hectare lager zijn, zie o.a. de '[Quick scan stikstofproblematiek en biologische veehouderij](#)' door WUR (april 2021). Dit onderzoek komt tot de conclusie dat de biologische melkveehouderij een duidelijk lagere ammoniakemissie per hectare realiseert dan de gangbare melkveehouderij en daarmee kan bijdragen aan reductie van ammoniakemissie in Nederland. De lagere ammoniakemissies per hectare, het lagere stikstofbodemoverschot, geen gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen en antibiotica, veel weidegang en affectie met natuur en landschap, maken (biologische melk)veebedrijven zeer geschikt als bufferbedrijf rond natuurgebieden. Biologische varkens- en kippenbedrijven kunnen ook een (beperkte) bijdrage leveren aan het reduceren van ammoniakemissies. De emissies per dierplaats zijn hoger dan gangbaar (door het groter oppervlak per dier) maar het aantal dieren per bedrijf (en per gezinsinkomen) is veel lager dan in de gangbare landbouw.
2. Biologische bedrijven werken in goed geborgde mineralenkringlopen: biologische mest moet voor 100% op biologische grond worden ingezet. Dit wordt door Skal gecontroleerd m.b.v. RVO gegevens. Skal controleert ook dat er niet meer dan 170 kilo stikstof per hectare wordt gebruikt en de herkomst van de meststoffen. Mest is in de biologische sector een waardevolle grondstof waar letterlijk voor wordt betaald.
3. De biologische sector is zeer marktgericht, met een zeer nauwe samenwerking binnen de verschillende ketens en een eerlijke prijs waardoor consumenten betalen voor de ecosysteemdiensten die door biologische bedrijven geleverd worden. De markt van biologische groeit al jaren, zeker internationaal, met koplopers als Denemarken waar in 2018 12% van de totale omzet aan voedingsproducten bestond uit biologische producten.
4. De biologische sector kent veel voorlopers; veel duurzame innovaties komen uit de biologische sector, zoals invoering van grasklaver, ontwikkeling van het rijpadensysteem met GPS en ontwikkeling van kleine robots voor onkruidbestrijding zoals de Robot-1.
5. De biologische sector kent een zeer strenge wet- en regelgeving voor biologische productie van voedingsmiddelen, diervoeding, planten en bloembollen, vastgelegd in internationale wetten en reglementen: Europese bio-verordening, Nederlandse Landbouwkwaliteitswet en in reglementen van Skal Biocontrole. De biologische productiemethode en verwerking zijn hiermee (internationaal) geborgd door een onafhankelijke controle.
6. Biologische bedrijven zijn actieve verbinders met hun omgeving. Ze hebben relatief vaak een multifunctionele tak, doen aan educatie, werken samen met natuurorganisaties en zijn vaak actief in de korte keten. Volgens de voorlopige resultaten van een onderzoek van WUR naar korte ketens in opdracht van LNV blijkt dat 40% van de biologische bedrijven in NL een deel van hun producten afzet in de korte keten tegenover 12,5% bij gangbaar.
7. In deze tijden van Corona is het nog eens duidelijk geworden dat we veel meer aandacht moeten hebben voor gezondheid. De biologische sector heeft hier veel aandacht voor en verbindt boer en burger rond een gezonde eet- en leefstijl.

1. De kernwaarden van biologisch

The Principle
of Health.

The Principle
of Ecology.

The Principle
of Fairness.

The Principle
of Care.

De kernwaarden van de biologische sector wereldwijd en ook in Brabant, zien we in de vier basisprincipes van IFOAM, de internationale organisatie van de biologische sector:

1. Ecologie

Dit is echt de kern van biologische landbouw. Biologische landbouw speelt zich af binnen levende ecosystemen en natuurlijke kringlopen. In de ecologie werken planten, dieren, micro-organismen en factoren als klimaat en bodem op elkaar in en vormen een ecosysteem dat in evenwicht is en zichzelf voor langere tijd in stand houdt. De biologische landbouw probeert zo dicht mogelijk bij de werking van dit natuurlijke ecosysteem te blijven, vooral door de gewassen en de landbouwhuisdieren zoveel mogelijk in te passen in de natuurlijke kringloop en zo min mogelijk middelen en werkwijzen te gebruiken die de natuurlijke processen binnen het landbouw-ecosysteem verstoren, zoals kunstmest en bestrijdingsmiddelen. Een biologisch landbouwsysteem is daarom soortenrijker en minder afhankelijk van inputs van buitenaf. Biologische landbouw is altijd kringlooptlandbouw en (in meer of mindere mate) natuurinclusief.

2. Gezondheid: gezonde bodem, gezonde dieren, gezonde mensen

Gezondheid gaat niet om niet-ziek zijn, maar om weerbaarheid, vitaliteit en welbevinden. De gezondheid van mensen kan niet los gezien worden van die van ecosystemen met een gezonde bodem, gewassen en dieren. Biologische landbouw draagt daaraan bij door negatieve effecten te vermijden, zoals residuen van bestrijdingsmiddelen, uitspoeling van meststoffen en het ontstaan van multiresistente ziekteverwekkers. Een gezond landbouwsysteem is gebaseerd op een gezond ecosysteem waarin landbouwhuisdieren zoveel mogelijk naar hun eigen aard kunnen leven. Daarnaast is ook het welbevinden van de mens belangrijk, door zich thuis te voelen, ook als recreant en bezoeker.

3. Rechtvaardigheid

Rechtvaardigheid gaat over de verhoudingen tussen mensen onderling en tussen mensen, dieren en de verdere natuur: zijn die eerlijk, bieden die ontwikkelingsmogelijkheden en duurzaam perspectief voor alle schakels in de voedselketen? Sleutelwoorden zijn respect, rechtvaardigheid en rentmeesterschap. Dieren kunnen in een biologisch houderij-systeem opgroeien en leven op een manier die beter past bij hun natuurlijke gedrag. Mensen - van boer tot consument - gunnen elkaar kwaliteit van leven, waarbij er voedsel genoeg is voor iedereen en van een duurzaam hoogwaardige kwaliteit. Belangrijke aspecten zijn onder andere eerlijke handel en redelijke prijzen voor consument en producent; doorberekening in de prijzen van maatschappelijke en milieukosten; en dierenwelzijn, ook als dat een stukje productiviteit kost.

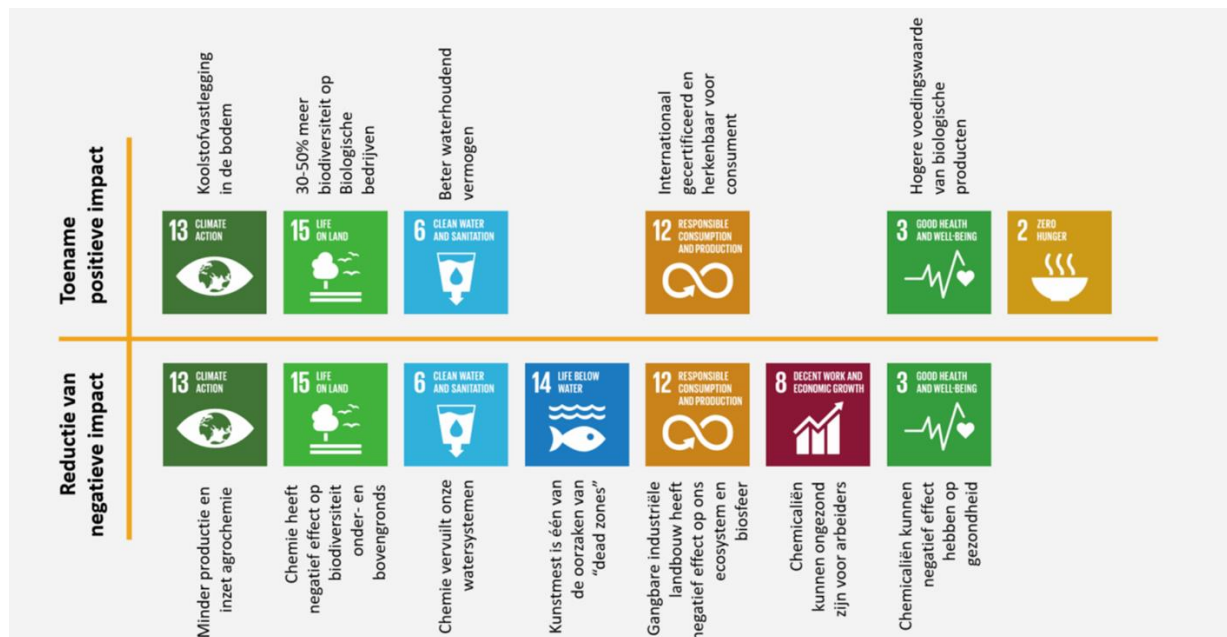
4. Zorg en verantwoordelijkheid

Een biologische boer voelt zich voor meer verantwoordelijk dan alleen het rendement en economisch voortbestaan van het bedrijf en is bereid die verantwoordelijkheid in extra zorg te vertalen: voor medemens, gewas en dieren op het bedrijf, de omringende natuur en het landschap en de verdere wereld. Het voorzorg-beginsel is belangrijk: niet doen zonder duidelijke noodzaak, zonder afweging van alternatieven en zonder inzicht in alle effecten. De gangbare landbouw kiest vaak het omgekeerd principe: landbouwsystemen worden ontworpen op de technische mogelijkheden. Het voorzorg-beginsel betekent overigens geen afwijzing van

technologie, maar de uitgangspunten zijn anders: ondersteunt de techniek het functioneren van het landbouwsysteem als gezond ecosysteem? Zo is in de biologische akkerbouw veel interesse in de ontwikkeling van kleine robots die de bodem niet verdichten en handwerk kunnen vervangen.

2. Van internationaal naar lokaal niveau

De biologische sector draagt bij aan de UN Sustainable Development Goals door het versterken van positieve effecten en het vermijden van negatieve effecten, bijv. klimaat (meer koolstofvastlegging in de bodem), biodiversiteit (30-50% meer biodiversiteit op biologische bedrijven), schoon water, verantwoordelijke productie en consumptie en gezondheid en welbevinden, zie het figuur hieronder.

Reden waarom de EU omschakeling naar biologische landbouw tot een speerpunt heeft gemaakt van haar 'Farm to Fork'-beleid met een doelstelling van 25% biologische landbouw in 2030 in de EU. Dit is echter geen gemakkelijke opgave voor Nederland gezien het lage aandeel biologische landbouw van het totale landbouwareaal (4% in 2019 biologisch en in omschakeling naar biologisch). En in Brabant is het aandeel biologische landbouw en in omschakeling nog lager met 2,4% in 2019 (zie bijlage 1).

Hier ligt dus een grote uitdaging voor Nederland en Brabant richting deze Europese doelstellingen.

3. Hoe ziet de biologische sector in Brabant eruit over 10 jaar (2030)

Ambitie

Europees: de EU heeft als doelstelling om de biologische landbouw in Europa te laten groeien naar 25% van het totaal areaal aan landbouw.

Onze ambitie in Brabant is om de biologische landbouw te laten groeien tot minimaal 15% in 2030 en 25% in 2040. Op deze manier draagt de biologische landbouw bij aan de ontwikkeling van een duurzame landbouw en een herstel van de natuur in Brabant. Mineralenkringlopen zijn meer gesloten op regionaal niveau: lagere import van stikstof van buiten en meer inzet van stikstof uit de eigen omgeving; dierlijke en plantaardige productie zijn aan elkaar gekoppeld en met elkaar in evenwicht. De omvang van de dierlijke sector wordt bepaald door de mineralenbehoefte van de plantaardige sector. De biologische plantaardige sector is gegroeid mede dankzij ontwikkeling van slimme mechanisatie en robotisering.

Door een groter aandeel van de biologische sector en de integratie van biologische methoden in de gangbare sector, worden emissies gereduceerd naar de lucht en naar grond- en oppervlaktewater, wordt het bodemleven gestimuleerd door verhoging van het organische stofgehalte en minder inzet van chemische middelen, wat leidt tot een meer klimaat-robuste landbouw, een grotere biodiversiteit op landbouwgronden en een verlaging van de negatieve impact op natuur. Landbouw ondersteunt hiermee het herstel van de natuur.

Daarnaast draagt de groei van de biologische sector bij aan een grotere diervriendelijkheid en een betere verbinding met omgeving, burgers en maatschappij, door een groter aandeel multifunctionele bedrijven (recreatie, korte ketens, zorg, educatie) die zich open stellen voor consumenten en bezoekers.

In 2030:

- Is minstens 15% van de boeren in Brabant biologisch en in 2040 minstens 25%. Deze groei is gerealiseerd door een organisch groeiende markt (op basis van groeiende vraag) en omdat de duurzaamheidsvoordelen van biologisch gewaardeerd worden, als maatschappelijke en ecosysteemdiensten.
- Is meer dan 25% van de producten op het schap biologisch, mede door de invoering van BTW-voordelen voor biologische producten en van 'true pricing' (waarbij ook de 'verborgen' kosten in de productprijs worden meegenomen, zoals milieukosten) waardoor het prijsverschil tussen gangbaar en biologisch kleiner geworden is en biologische producten toegankelijker worden voor grotere groepen. Dit versnelt de groei van de sector.
- Is de biologische sector erkend als een sector die integraal duurzaam is; die innovatief is in duurzame productie en marktconcepten en die als kraamkamer en aanjager functioneert van innovaties voor verduurzaming.
- Hebben we een diverse en professionele biologische sector, met gespecialiseerde (grote) primaire bedrijven en met multifunctionele bedrijven die voedselproductie combineren met andere activiteiten zoals een winkel, afzet in de korte keten, zorg, educatie etc. En die verbonden zijn met de consument via herkenbare, regionale producten, transparant geproduceerd.
- Produceren alle biologische bedrijven in een regionale kringloop waarin de verschillende sectoren onderling samenwerken, met een goede balans tussen plantaardige en dierlijke sectoren en met productie van voer en mest op basis van behoefte voor duurzaam bodembeheer.

- Realiseren de biologische dierlijke sectoren een flinke stikstofreductie door een integrale bedrijfsvoering en een lage externe input van stikstof (geen kunstmest, regionaal voer). Een en ander zal ook leiden tot een lagere vleesproductie in Brabant; wat aansluit bij de consumententrend om minder vlees te eten en van hogere kwaliteit (duurzamer).
- Produceren alle biologische bedrijven natuurinclusief, richten zich op het herstel en bevorderen van de biodiversiteit en leveren hiermee belangrijke ecosysteemdiensten. Ook spelen biologische boeren een hoofdrol in het natuurbeheer en realiseren landbouwinclusieve natuur waarmee natuurdoelen gerealiseerd worden tegen lagere kosten en een hogere meerwaarde voor de landbouw, o.a. via (ruw)voer en strooisel uit de gebieden.
- Zijn alle biologische bedrijven klimaatneutraal (of goed op weg) door reductie van broeikasgasemissies, door duurzame energieopwekking en door koolstofvastlegging in de bodem. Het laatste heeft een positief effect op klimaatmitigatie (door CO2 uit de lucht te halen) en klimaatadaptatie, door een hoger organische stofgehalte wat leidt tot een betere waterbuffering.
- Hebben biologische bedrijven een integrale bedrijfsvoering door een combinatie van bovenstaande activiteiten: biodiversiteit, natuur, klimaatmitigatie en -adaptatie, gezond bodemleven, voedsel, kringlopen, verbinding met de samenleving = regeneratieve landbouw.
- Worden belangrijke natuurgebieden (Natura-2000) omringd door biologische bedrijven omdat ze vanwege bovengenoemde punten een goede bescherming bieden.
- Is de biologische sector een levendige en vitale sector, met een goed verdienmodel en met veel jonge biologische boeren waaronder 'zij-instromers' die aangetrokken worden vanwege het toekomstperspectief van deze duurzame en maatschappelijk verbonden sector.
- Voelen bioboeren in Brabant zich verbonden (bijv. via een 'Biohuis-Brabant').
- Is de biologische sector in Brabant een door consument, overheid en gangbare collega's gewaardeerde sector en een waardevolle gesprekspartner in de ontwikkeling van de provincie.

4. Wat is nodig om hier te komen?

Om in 2030 onze doelen te bereiken moeten wij als sector verbreden, verdiepen en verbinden.

Verbreden

- Meer aandacht voor biologische landbouw op de agrarische scholen. Elke agrarische school moet op elk niveau tenminste een minor biologische landbouw aanbieden.
- Praktijknetwerken waar gangbare-, biologische boeren en onafhankelijke adviseurs elkaar ontmoeten.
- De biologische sector moet vraaggericht groeien. Dit door nog beter zichtbaar te worden, beter uitleggen wat we al doen en hoe onderscheidend we al zijn. Hoe goed we al bezig zijn voor de biodiversiteit, stikstof reductie, waterkwaliteit, duurzaamheid, dierenwelzijn en zo nog veel meer. Dit uitleggen naar de consument en ook naar overheden.
- Maatschappelijke kosten van productie in beeld brengen, voor gangbaar en voor biologisch. Dit leidt tot een eerlijkere prijsvorming, waardoor de prijzen van biologisch en gangbaar in het schap dicht bij elkaar komen liggen.

Verdiepen

- Wij moeten onze duurzame landbouw nog verder verdiepen. Hiervoor moeten wij onder andere de samenwerking tussen de plantaardige en dierlijke bedrijven nog verder verstevigen, zodat wij op korte afstand de kringloop verder kunnen sluiten. Dit zou kunnen door regelmatig bijeenkomsten en bedrijfsbezoeken te organiseren voor alle Brabantse Biologische boeren.
- Ook is het verkrijgen van meer kennis noodzakelijk. Hiervoor is een andere manier van het financieren van onderzoek voor nodig. Op dit moment is er veelal co-financiering nodig en dat is moeilijk te verwezenlijken voor onderzoek dat gericht is op het gebruik van minder middelen van buiten het eigen landbouwbedrijf.

Verbinden

- Om de groei van de biologische sector te versnellen is een goede samenwerking met overheid, natuurorganisaties, onderwijsinstellingen, bedrijfsleven en de consument nodig.
- We moeten zichtbaarder worden als biologische sector. Met zijn allen vertellen wij het biologische verhaal en de voordelen die deze wijze van landbouw heeft voor de gehele maatschappij.
- De huidige trend van bewustwording kan benut worden door de meerwaarden van de biologische sector bekender te maken. Korte ketens spelen daar een belangrijke rol in. Daar vinden de directe contacten van de bioboeren met de consumenten plaats. De directe verkoop groeit en er vinden veel events plaats op de bioboerderijen.

5. Met welke knelpunten hebben we te maken in Brabant waar bio een oplossing voor kan zijn?

Brabant heeft te kampen met verschillende problemen die o.a. met landgebruik te maken hebben:

- Stikstofgevoelige natuur en verlies aan biodiversiteit
- waterkwaliteit: bestrijdingsmiddelen, uitspoeling van meststoffen naar het grondwater.
- waterkwantiteit: de klimaatsverandering leidt tot weersextremen: te nat en te droog. Waterconservering en waterberging zijn nodig.
- Schaalvergroting leidt tot minder verbinding met de landbouw.
- Daarnaast is er sprake van een groeiende kloof tussen consument en producent.

De biologische landbouw kan hiervoor een oplossing zijn:

- Er wordt minder stikstof van buiten aangevoerd (bijv. geen kunstmest) en plantaardige en dierlijke sectoren zijn in balans door de kringloopaanpak. Mest is voor de biologische landbouw een waardevolle grondstof waar door de plantaardige telers voor wordt betaald.
- Weerbare bodems, met een hoog organische stofgehalte en een gezond bodemleven, zijn een oplossing voor de klimaatextremen en waterconservering. Er is veel kennis en ervaring in de sector over goed bodembeheer en verhoging van organische stofgehalte.
- Uit onderzoek blijkt dat de grootste mate van biodiversiteit bestaat in "overgangsgebieden" van landbouw naar natuur. Biologisch werken én combineren met natuurbeheer resulteert in maximale biodiversiteit.
- Geen bestrijdingsmiddelen en kunstmest en strakkere bemestingsnormen betekenen minimale uitspoeling.
- Diversiteit in ondernemingen, multifunctionele landbouw en korte ketens leiden tot diversiteit op het platteland en nauwere banden met de totale maatschappij.

6. Waarom kan bio een oplossing bieden?

- Er zijn verschillende onderzoeken die aantonen dat [de biodiversiteit op biologische bedrijven groter](#) is en dat de emissies per hectare lager zijn, zie o.a. de '[Quick scan stikstofproblematiek en biologische veehouderij](#)' door WUR (april 2021). Dit onderzoek komt tot de conclusie dat de biologische melkveehouderij een duidelijk lagere ammoniakemissie per hectare realiseert dan de gangbare melkveehouderij en daarmee kan bijdragen aan reductie van ammoniakemissie in Nederland. Omschakeling naar biologische landbouw kan daarom gezien worden als een bronmaatregel. De lagere ammoniakemissies per hectare, het lagere stikstofbodemoschot, geen gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen en antibiotica, veel weidegang en affectie met natuur en landschap, maken biologische melkveebedrijven zeer geschikt als bufferbedrijf rond natuurgebieden. Biologische varkens- en kippenbedrijven kunnen ook een bijdrage leveren aan het reduceren van ammoniakemissies, maar die is slechts beperkt. De emissies per dierplaats zijn hoger dan gangbaar (door het groter oppervlak per dier) maar het aantal dieren per bedrijf (en per gezinsinkomen) is veel lager dan in de gangbare landbouw waardoor deze bedrijven ook een kleine bijdrage kunnen leveren aan ammoniakreductie.
- De biologische mineralen kringloop is goed geborgd door grondgebondenheid; biologische mest moet voor 100% op biologische grond worden ingezet. Dit wordt gecontroleerd door Skal aan de hand van RVO gegevens. Bij een veehouderij bedrijf controleert zij het aantal dieren en de geproduceerde/eventueel aangevoerde hoeveelheid stikstof. Indien dat meer dan 170 kilo stikstof per hectare is, dan moet het overschot verplicht worden afgevoerd naar biologische grond. Bij een plantaardig bedrijf wordt de herkomst van de meststoffen en hoeveelheid stikstof gecontroleerd. Naast de RVO documenten zijn ook "eigen verklaringen" over de herkomst van de mest verplicht. Hiermee wordt de grondgebondenheid van de sector gewaarborgd..
- Het is een zeer marktgerichte sector, met een zeer nauwe samenwerking binnen de verschillende ketens en een eerlijke prijs waardoor consumenten betalen voor de ecosysteemdiensten die door biologische bedrijven geleverd worden.
- Het is een sector die al jaren groeit, zeker internationaal, met koplopers als Denemarken waar in 2018 12% van de totale omzet aan voedingsproducten bestond uit biologische producten.
- Het is een sector met voorlopers; veel duurzame innovaties komen uit de biologische sector, zoals de invoering van grasklaver, de ontwikkeling van het rijpadensysteem met GPS en de ontwikkeling van kleine robots voor onkruidbestrijding zoals de Robot-1.
- De kernwaarden van biologische sluiten naadloos aan op de uitdagingen in Brabant.
- De wet- en regelgeving voor biologische productie van voedingsmiddelen, diervoeding, planten en bloembollen is vastgelegd in internationale wetten en reglementen: de Europese bio-verordening, de Nederlandse Landbouwkwaliteitswet en in reglementen van Skal Biocontrole. Dit maakt dat de biologische productiemethode en verwerking (internationaal) geborgd zijn door een onafhankelijke controle.

7. Tegen welke knelpunten loopt de biologische sector aan in Brabant?

De biologische sector in Brabant is zeer gevarieerd. Alle sectoren die gangbaar aanwezig zijn, zijn ook aanwezig in biologische vorm. We hebben: biologisch pluimvee, varkens, melkvee, vleesvee, geiten en schapen; akkerbouw, vollegrond, glastuinbouw, zachtfruit, hardfruit, paddenstoelen; boomteelt en sierteelt.

De ontwikkeling van de biologische sector in Brabant blijft achter op de landelijke trend. In 2019 was 4% van alle landbouwbedrijven in Nederland biologisch; in Brabant was dat 2,4%. In het aantal hectares zien we hetzelfde: in 2019 was 4% van het landbouwareaal in Nederland biologisch; in Brabant was dat ook weer 2,4%.

In Brabant hebben we te maken met een aantal specifieke knelpunten waardoor de groei van de biologische sector belemmerd wordt:

- De vraag naar grond is zeer groot in Brabant, waardoor grond schaars is en de prijzen hoog zijn. Biologische landbouw kan een hoge waarde realiseren in vergelijking met gangbare landbouw, door hogere consumentprijzen en korte ketens. Er is echter sprake van perverse prikkels in de grondmarkt, bijv. door de vraag om mestplaatsingsruimte bij gangbare bedrijven of de hoge prijzen die projectontwikkelaars van zonneparken bieden.
- Het is moeilijker voor biologische boeren in Brabant om hun kringlopen te sluiten. De meeste veehouders zitten in Midden en Oost-Brabant terwijl akkerbouwers (die de grootste afnemers zijn van mest en producenten van veevoer) op grote afstand zitten in West-Brabant, Zeeland en Flevoland. Dit maakt het moeilijker om kringlopen te sluiten en brengt hoge kosten met zich mee.
- De biologische sector is niet goed zichtbaar. Binnen de gangbare belangenbehartiging en vertegenwoordiging is de biologische sector niet goed zichtbaar. Daarnaast hebben biologische boeren in Brabant zich in kleinere verbanden en op sectoraal niveau georganiseerd in studieclubs en regionale verenigingen. Er is onvoldoende sprake van een gezamenlijke vertegenwoordiging van biologische boeren in Brabant.
- Natura2000 gebieden liggen erg verspreid. Omschakeling naar biologisch kan een interessante strategie zijn voor boeren in deze gebieden die 'klem' komen te zitten en biologische boeren willen zich graag inzetten om hier een bijdrage aan te leveren. Maar door de verspreide ligging van deze gebieden met ieder een eigen gebiedsgerichte aanpak en de beperkte tijd bij de biologische boeren, is het moeilijk om hier een rol in te pakken.

8. Wat kan de provincie doen om biologisch te bevorderen?

1. De provincie erkent de biologische sector als een sector die integraal duurzaam is; die innovatief is in duurzame productie en marktconcepten en die als kraamkamer en aanjager functioneert van innovaties voor verduurzaming. En dat de biologische landbouw op deze manier een bijdrage kan leveren aan haar maatschappelijke en ecologische uitdagingen.
2. Het is belangrijk dat een biologisch landbouwbedrijf beoordeeld wordt als integrale eenheid en niet op voor andere bedrijfssystemen ontworpen criteria. Voor verschillende bedrijfssystemen moeten verschillende criteria ontworpen worden. Dit wil zeker niet zeggen dat biologische landbouw niet aan criteria moet voldoen, maar het moet voorkomen worden dat de voor andere bedrijfssystemen ontwikkelde ijkpunten tot ongewenste resultaten leiden. Zoals je bijvoorbeeld bij het beoordelen van hardlopers kan kijken naar hun pieksnelheid, maar ook naar hun gemiddelde snelheid en duurvermogen.
3. Bij het invoeren van nieuw beleid en regels moet worden stil gestaan bij de vraag wat de invloed hiervan is op de biologische landbouw en worden ongewenste neveneffecten voorkomen.
4. Het is belangrijk dat de regelgeving ruimte biedt voor de uitzonderingen zoals het biologische systeem en niet overall alles over een kam scheert.
5. De provincie kan met haar pachtbeleid en duurzame gronduitgifte het areaal van de biologische landbouw bevorderen. Dit doel kan ook bereikt worden door een regierol ten opzichte van andere instanties als gemeenten, waterschappen en natuurorganisaties op zich te nemen. Het pachtbeleid moet meerjarige pacht mogelijk maken, waardoor omschakeling naar biologische landbouw van deze gronden interessanter wordt. De provincie zou bij toedeling van gronden nog minder naar de percelen zelf moeten kijken, maar meer nog meer naar de bijkomende effecten.
6. De Provincie kan helpen de vraag naar biologische producten te vergroten, zij vervult een voorbeeldfunctie. In 2025 is de gehele catering in het Provinciehuis biologisch. De provincie geeft hiermee het goede voorbeeld en deelt dit met bijvoorbeeld de gemeentehuizen, scholen en ziekenhuizen. Daarmee worden aanbod en logistiek steeds professioneler en wordt de stap voor de catering in het bedrijfsleven kleiner.
7. Het beleid zoekt naar mogelijkheden om maatschappelijke en ecosysteemdiensten te belonen, met objectieve criteria en systemen voor borging. In de regelgeving is het wel mogelijk om de inspanningen te belonen. Bijvoorbeeld bij de duurzame gronduitgifte of de uitzondering in de Nota Ruimte voor NIL bedrijfssystemen.
8. Omschakeling naar biologische landbouw wordt als één van de oplossingen gezien in de gebiedsprocessen rond gevoelige gebieden en actief als aantrekkelijke optie gepresenteerd. Biologische boeren worden hierbij betrokken; zij kunnen hun ervaringen delen, een rol spelen in de informatievoorziening en kennisoverdracht en in de coaching en begeleiding van boeren in deze gebieden die zoeken naar alternatieve ontwikkelingsmogelijkheden.
9. Zorgen dat biologische boeren hun koploperpositie in duurzaamheid, natuurvriendelijke en kringlooplantbouw kunnen inzetten om ook niet-biologische boeren te helpen bij het zetten van stappen richting een duurzamere landbouw.

Bijlage 1: Biologisch in Nederland en Brabant in cijfers

aantallen bedrijven Nederland	2015	2019
biologisch	1.298	1.698
in omschakeling	301	466
totaal bio en in omschakeling	1.599	2.164
totaal landbouw	62.256	53.233
%bio en in omschakeling van totaal	3	4

aantallen bedrijven Noord - Brabant	2015	2019
biologisch	130	162
in omschakeling	31	61
totaal bio en in omschakeling	161	223
totaal landbouw	11.293	9.483
%bio en in omschakeling van totaal	1,4	2,4

aantal hectares Nederland	2015	2019
biologisch	47.005	63.324
in omschakeling	3.379	4.885
totaal bio en in omschakeling	50.384	68.209
totaal landbouw	1.845.746	1.816.318
%bio en in omschakeling van totaal	3	4

aantal hectares Noord - Brabant	2015	2019
biologisch	4.349	5.184
in omschakeling	280	548
totaal bio en in omschakeling	4.629	5.732
totaal landbouw	244.582	238.929
%bio en in omschakeling van totaal	1,9	2,4

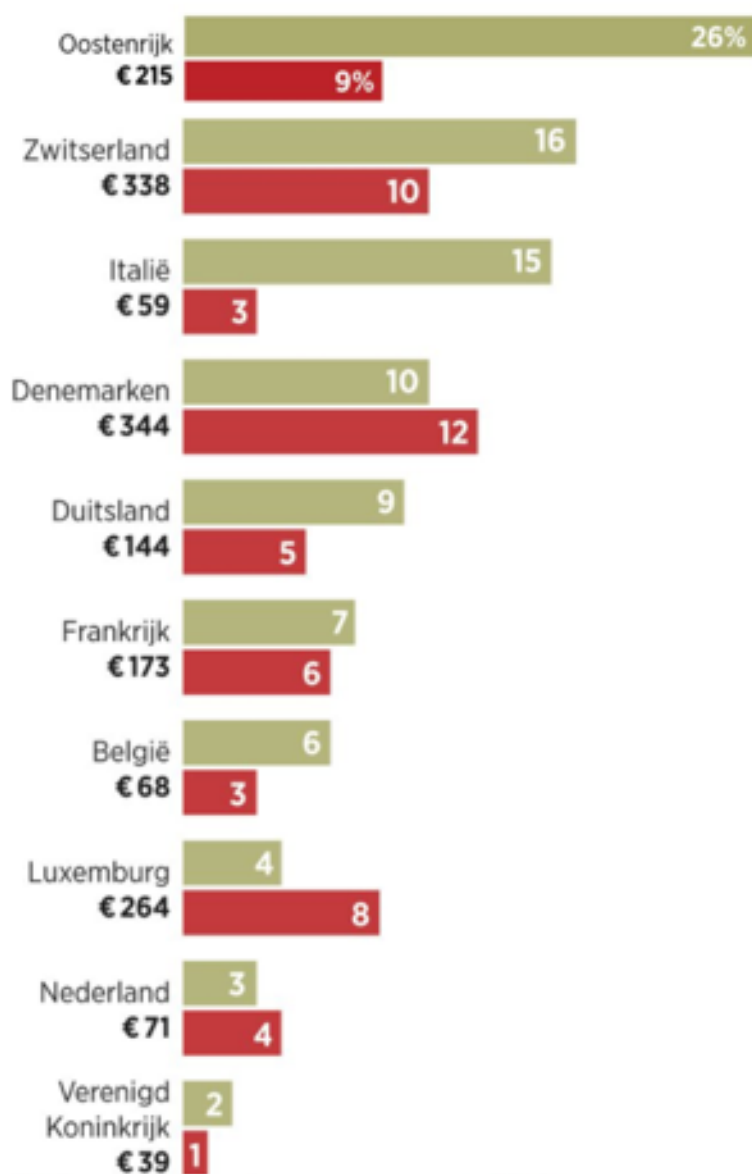
aantal bedrijven met dieren in Brabant	biologisch	in omschakeling
melkvee	37	6
vleesvee	21	4
varkens	23	1
kippen	16	2
schapen en geiten	18	2

Biologische landbouw in 2019 in een aantal West-Europese landen

 percentage landbouwgrond dat biologisch gebruikt wordt

 aandeel biologisch bij verkoop in de winkel

€ 100 besteding per inwoner aan biologische producten

©TROUW L&F | BRON: BRON: FIBL RESEARCH INSTITUTE OF ORGANIC AGRICULTURE

Bijlage 2: organisatie van de biologische sector in Nederland en Brabant

Landelijk

Op landelijk niveau bestaan diverse sectorale organisaties van biologische boeren, waar biologische boeren in Brabant vaak ook lid van zijn, zoals:

- [De Natuurweide](#), voor de biologische melkveehouders
- [Vereniging biologische varkenshouders VBV](#)
- [Biologische Pluimveehouders Vereniging BPV](#)
- [De Groene Geit](#)
- [Prisma](#), voor de biologische fruittelers
- [Bioglasteelt](#)
- [Vereniging van biologische imkers](#)
- Vereniging van biologische boeren Zuid – West (vnl. akkerbouw)

Biohuis en Bionext

Op landelijk niveau zijn de biologische boeren gezamenlijke georganiseerd in het [Biohuis](#). Het Biohuis verzorgt de landelijke belangenbehartiging van biologische boeren in Nederland. De leden zijn de diverse organisaties in Nederland waar biologische boeren bij aangesloten zijn, zoals de regionale LTO's en alle sectorale biologische organisaties (zie hierboven).

Het Biohuis werkt in de landelijke en Europese belangenbehartiging samen met LTO-Nederland.

Het Biohuis is lid van [Bionext](#), de ketenorganisatie voor de biologische sector, samen met [Bio-Nederland](#) (Vereniging van biologische producenten en handel) en de [Bio-Winkelvereniging](#) (met hierin de biologische retail).

Brabant

In Brabant kunnen biologische boeren lid zijn van de diverse lokaal/regionale organisaties (naast de al genoemde landelijke sectorale organisaties) waarvan de belangrijkste:

- ZLTO
- Vereniging van biologische boeren Zuid West (Z-H, Zeeland, Brabant); dit zijn vooral akkerbouwers
- Vereniging Netwerk en Studieclub Biologische Melkveehouderij Zuid-Nederland
- Het Goed Boeren Netwerk
- Biologische vollegrondstellers Midden-Brabant (dit zijn met name de kleine bedrijven met directe afzet)